

Memorandum van de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap – Verkiezingen 2024

Inhoudsopgave

Inleiding	2
I. Definitie en gegevens	5
II. Non-discriminatie en redelijke aanpassingen	5
III. Toegankelijkheid	6
IV. Persoonlijke mobiliteit	11
V. Humanitaire risico's en noodsituaties	13
VI. Juridische erkenning	14
VII. Toegang Justitie	14
VIII. Vrijheid en veiligheid	14
IX. Kwaliteit van leven en kwaliteitsvolle ondersteuning	15
X. Gezondheid	16
XI. Arbeid en Tewerkstelling	18
XII. Levensstandaard en sociale bescherming	19
XIII. Politiek en openbaar leven	22
XIV. Vrijtijdsbesteding	23
XV. Artificiële intelligentie	23
XVI. De erkenning en subsidiëring van de verenigingen voor PMH	23
XVII. De werking van de NHRPH	24
XVIII. De werking van het platform voor adviesraden inzake handicap structureren	24
XIX. Toepassing en opvolging van het Verdrag – Federaal Plan Handicap: moet worden voortgezet!	24
XX. Niets over ons zonder ons	25

Inleiding

Dit memorandum van de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap (NHRPH) is in de eerste plaats bestemd voor de politieke partijen van België met het oog op de federale verkiezingen van 2024. Het bevat de eisen en wensen van de NHRPH voor het toekomstige handicapbeleid.

De federale regering 2020-2024 heeft vooruitgang geboekt op het gebied van handicapbeleid:

- lancering van het Federaal Plan Handicap;
- herlancering van de Interministeriële Conferentie (IMC) Handicap;
- lancering van de Interfederale Handicapstrategie.

Door de portefeuille voor de inclusie van personen met een handicap (PMH) toe te vertrouwen aan een minister is het ook mogelijk geworden om een meer geëngageerd beleid te voeren ten behoeve van de implementatie van de rechten in alle aspecten van het leven (handistreaming).

Hoewel het [VN-Verdrag inzake de rechten van PMH \(UNCRPD\)](#) in 2009 door België werd bekrachtigd en artikel 22ter van de grondwet (bekrachtigd in 2021), worden er in 2023 nog heel wat artikelen van de UNCRPD niet (correct) toegepast in België. De volledige en correcte implementatie van de UNCRPD moet dus een absolute prioriteit zijn voor de partijen en de volgende federale regering.

Het doel is om 4 uitdagingen concreet in de praktijk te brengen in alle aspecten van het leven, volgens het "handistreaming"-principe:

- PMH in staat stellen een waardig leven te leiden;
- ervoor zorgen dat PMH zelfstandig kunnen leven en zelf kunnen kiezen hoe ze hun leven willen leiden;
- PMH in staat stellen om aan alle aspecten van de samenleving deel te nemen;
- en ten slotte, om inzake PMH met kennis van zaken te werken, in samenwerking met de verschillende overheidsniveaus.

De verschillende punten in dit memorandum worden op een algemene manier behandeld, aangezien de NHRPH pluralistisch en generalistisch wil zijn en rekening wil houden met alle behoeften.

Hierbij, de belangrijkste prioriteiten van de NHRPH,

- **Het stelsel van de tegemoetkomingen grondig herzien ("Wet van '87"):**
 - op administratief vlak: de wet vereenvoudigen en aanpassen aan de huidige levensomstandigheden;
 - op medisch vlak: verduidelijken en uniformiseren van de evaluatie van de inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT); integratietegemoetkoming (IT): de bestaande categorieën verfijnen en werk maken van een echte multidisciplinaire evaluatie, een die terdege rekening houdt met de obstakels die een inclusie in het dagelijkse leven in de weg staan en de bijkomende problemen die een handicap met zich meebrengen voor de persoon! **BelRAI kan in geen geval dienen als evaluatiemethode voor de IT!**

- **Alle uitkeringen in het kader van sociale zekerheid en sociale bescherming moeten minimaal even hoog zijn als de armoedegrens.** Dat is een kwestie van elementaire waardigheid: iedere PMH heeft recht op een toereikend inkomen, ongeacht wat zijn of haar levenssituatie is!
- **De toegankelijkheid van de bebouwde en niet-bebouwde omgeving moet hoge prioriteit krijgen.** Als we een maatschappij willen die op termijn integraal inclusief zal zijn, niet alleen voor PMH, maar ook voor andere kwetsbare groepen, dan is een beleidsplanning noodzakelijk:
 - **fysieke en virtuele toegankelijkheid** van goederen en diensten: de verplichting invoeren om te voldoen aan normen in bestekken, en afwijkingen op dezelfde manier bestraffen als bij veiligheidsvoorschriften; dit vereist een goede ondersteuning van ondernemingen en leefgemeenschappen en een structurele samenwerking met toegankelijkheidsbureaus;
 - **Artificiële Intelligentie** goed integreren: artificiële intelligentie is geen doel op zich, maar moet een hulpmiddel zijn dat een hoogwaardige toegang tot goederen en diensten biedt. Onze samenleving heeft dringende behoeften op het gebied van de ondersteuning van mensen met een handicap: de volgende regering moet ervoor zorgen dat de winsten van artificiële intelligentie worden geïnjecteerd in ondersteuning voor mensen met een handicap en andere kwetsbare groepen.
 - toegankelijke communicatie voor iedereen: systematiseren van Easy to Read and Understand (**FALC**) en verplicht een **menselijk aanspreekpunt** voor alle publieke diensten en voor private diensten van openbaar nut.

De NHRPH wijst erop dat deze aanpak nieuwe **markten en banen zal creëren!**

- **Mobiliteit is van essentieel belang voor de autonomie en participatie van mensen met een handicap in de samenleving.**
 - De **NMBS** is hierbij een essentiële schakel, aangezien veel mensen met een handicap geen auto hebben. De NHRPH vraagt dat het principe van de integrale toegankelijkheid in een wet wordt gegoten. Het toegankelijk maken van de infrastructuur en het rollend materieel moet concreet worden gepland en een absolute prioriteit worden in het kader van het Belgische Klimaatplan 2050. In zoveel mogelijk stations en haltes moet assistentie worden voorzien voor personen met een handicap en ouderen.
 - **Systematische multimodaliteit** die toegankelijk is voor personen met een handicap vereist een gestructureerde samenwerking tussen de NMBS en andere vervoersoperatoren.
 - Wat betreft de reglementering inzake **scan cars en de parkeervoorwaarden** voor personen met een handicap die met de auto reizen: parkeer- en betalingsregels moeten in het hele land gestandaardiseerd worden.
- **Levenskwaliteit en handicap/ziekte. Mensen met een handicap willen een leven "zoals iedereen",** maar de manier waarop zorg en ondersteuning is georganiseerd maakt het vaak moeilijk voor hen om hun plannen te verwezenlijken, vooral op het gebied van opleiding en werk. Het doel is om gemeenschapsdiensten toegankelijk te maken en om specifieke diensten en nieuwe beroepen te creëren waar deze ontoereikend zijn of niet bestaan. Bijvoorbeeld: opvolging en ondersteuning op het vlak van artificiële intelligentie, toegankelijkheidsdeskundigen, FALC-deskundigen enz. Ook het statuut van mantelzorger moet verder worden uitgewerkt.

Meer fundamenteel moeten we de **visie op de zorgverstrekking en ondersteuning voor mensen met een handicap herzien**, met aandacht voor thema's zoals artificiële intelligentie (mogelijkheden maar ook beperkingen) , duurzame ontwikkeling, vergrijzing, institutionele overgang enz.

- **"Niets over ons zonder ons"**: de participatie van mensen met een handicap via de verenigingen die hen vertegenwoordigen. Handistreaming kan alleen effectief EN DOELTREFFEND worden als de besluitvormingsorganen (politiek of privé) zich informeren over de behoeften en verwachtingen van alle personen met een handicap. **De NHRPH is een partner die kan meedenken en meebeslissen**, op voorwaarde dat het een secretariaat heeft dat opgewassen is tegen de uitdagingen en dat de inzet van de leden van de NHRPH op zijn juiste waarde wordt geschat. De tijd die de handicapverenigingen die betrokken zijn bij de NHRPH investeren in de werking van de NHRPH moet meer gevalideerd worden.
- **De Belgische institutionele realiteit integreren in de uitwerking van het inclusiebeleid**: de opeenvolgende staatshervormingen maken het meer dan ooit noodzakelijk om de **Interministeriële Conferentie voor Personen met een Handicap (IMC) en een Interfederaal Handicapplan** te ontwikkelen. De NHRPH vraagt dat het Platform van Adviesraden zo wordt gestructureerd dat het de verwachte samenwerking kan verzekeren.

Sommige eisen flirten met de bevoegdheden van de deelgebieden. Hoewel de opeenvolgende regeringen de bevoegdheden hebben verdeeld en versnipperd, zijn de **problemen** in het dagelijkse leven in de praktijk **transversaal**. Het is aan de verschillende bevoegdheidsniveaus om (samen) op te treden! Op verschillende plaatsen in het memorandum wordt de noodzaak van **interfederale actie** benadrukt.

Op de [website van de NHRPH](#) staan **adviezen en positienota's** voor het ontwikkelen van een beleid en maatregelen voor de concrete behoeften van personen met een handicap. De adviezen zijn ingedeeld per jaar en per thema.

Sommige verenigingen die in de NHRPH vertegenwoordigd zijn, zullen in het kader van de verkiezingen van 9 juni 2024 specifiekere eisen richten tot de politieke partijen. Deze benaderingen vullen elkaar aan.

I. Definitie en gegevens

Wat de statistieken betreft, bestaat er geen eenduidige definitie van handicap, noch een verband tussen de verschillende erkenningsstelsels. Zo worden personen met een handicap die erkend zijn door de Directie-generaal Personen met een handicap niet noodzakelijkerwijs erkend door de regionale agentschappen (AVIQ, Phare, VDAB, VAPH, ...), waardoor ze onder de radar van de tewerkstelling en de opleidingen dreigen te blijven. De identificatie van PMH en hun behoeften bij rampen of tijdens het evacueren of begeleiden, is ook een probleem, zowel vanuit het oogpunt van anticipatie (informatie, communicatie, ...) als van situatiebeheer (Welke persoon? Welke behoefte? Welke hulp moet worden geboden, ...).

De NHRPH vraagt het volgende:

- **dat gevolg wordt gegeven aan de aanbevelingen van 2023 van de werkgroep "Statistieken" van de IMC Handicap;**
- **een definitie van handicap in overeenstemming met de definitie van de UNCRPD;**
- **een versterking van de bestaande databanken;**
- **betere datastromen tussen databanken;**
- **non-take-up van rechten en meervoudige administratieve stappen voorkomen.¹ Dit is ook een manier om armoede te bestrijden (zie verder);**
- **Wat de evaluatie van het verlies van zelfredzaamheid (in het kader van de integratietegemoetkoming of IT) betreft, mag BelRAI op geen enkel niveau als referentie-instrument worden gebruikt.² Anderzijds is het noodzakelijk om de bestaande categorieën zoals bepaald in het KB van 6 juli 1987 betreffende de inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) en de integratietegemoetkoming (IT) te preciseren;**
- **Wat de evaluatie van het verdienvermogen (in het kader van de IVT) betreft, moet voor de toekomstige beoordeling van het verdienvermogen worden verwezen naar de studie van de professoren Dumont, Mairiaux en Schenkelaar: "La définition et l'évaluation de la capacité de gain en matière d'allocation de remplacement de revenus" ("Het bepalen en evalueren van het verdienvermogen inzake de inkomensvervangende tegemoetkoming").**

II. Non-discriminatie en redelijke aanpassingen

De regelgeving inzake redelijke aanpassingen wordt niet voldoende toegepast.

¹ De NHRPH vraagt hierbij aandacht voor de reikwijdte van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer: dit principe mag niet tegen PMH worden gebruikt. Hoewel het opstellen en delen van lijsten van PMH niet aanvaardbaar is, is het identificeren van de behoeften uiteraard wél essentieel. We denken in het bijzonder aan gezondheids-, milieu- en nucleaire crisissituaties. Op zulke momenten moeten we PMH kunnen bereiken, want velen van hen zijn afhankelijk van hulp van buitenaf.

² BelRAI is een hulpmiddel dat toelaat een globale beoordeling te maken van de fysieke, cognitieve, psychische en sociale zorgnoden van een persoon. Zorgverleners verzamelen op een gestandaardiseerde en gestructureerde wijze gegevens die vervolgens kunnen **dienen om een kwaliteitsvol zorgplan op te stellen voor iedereen die behoefte heeft aan (complexe) zorgverlening**. BelRAI is dus een hulpmiddel voor zorgverleners en zorgorganisaties **om de noden en het functioneren van kwetsbare personen** of personen in een complexe zorgsituatie **op te volgen** (zie website <https://www.belrai.org/nl>).

Op zichzelf is BelRAI niet in staat om de behoeften van een persoon te meten in termen van verlies van zelfredzaamheid. BelRAI houdt bijvoorbeeld geen rekening met de moeilijkheid waarmee een persoon een taak zal uitvoeren; BelRAI houdt evenmin rekening met de hindernissen die personen met een wandelstok of een rolstoel tegenkomen in verschillende (soms ontoegankelijke) omgevingen, afhankelijk van het feit of ze zich in hun appartement verplaatsen, hun post uit de brievenbus halen of zich naar hun werkplek of vrijetijdsbesteding begeven.

Daar komt nog bij dat heel wat federale reglementen nog niet in overeenstemming zijn met de UNCRPD (zie het hierna vermelde symbooldossier van de notariële akten).

De NHRPH vraagt het volgende:

- **een volledige screening van de federale regelgeving en het in overeenstemming brengen van de teksten met de UNCRPD;**
- **het begrip 'redelijke aanpassingen' duidelijker bepalen: wat is redelijk en wat niet;**
- **redelijke aanpassingen op alle gebieden verplichten en niet-naleving ervan bestraffen (bv.: de "back to work"-procedure moet ook redelijke aanpassingen omvatten, enz.);**
- **redelijke aanpassingen moeten voor iedereen beschikbaar zijn: om deze te verkrijgen, moet één enkele, voor iedereen toegankelijke procedure volstaan;**
- **dienstverleners moeten op de hoogte van de materie gebracht worden ;**
- **werkvoorschriften die redelijke aanpassingen systematisch mogelijk maken.**

III. Toegankelijkheid

A. Algemeen – integrale toegankelijkheid en Universal Design

De toegankelijkheid voor allen garanderen wordt nog te vaak gezien door de dienstverleners als een last. Er is weinig bereidheid tot het opstellen van regels op dit gebied. Maar toegankelijkheid is ook een investering op lange termijn:

- het vermindert de effecten van de vergrijzing van de bevolking;
- het draagt bij tot de zelfredzaamheid en waardigheid van de persoon;
- een nieuw publiek wordt bereikbaar;
- het voorkomt of vertraagt de noodzaak van een verhuizing van personen met een handicap naar gemeenschappelijke woonvormen;
- ...

Een goed uitgangspunt is Universal Design, oftewel 'ontwerpen voor iedereen'. Universal Design behelst 7 principes:

- Bruikbaar voor iedereen;
- Flexibiliteit in het gebruik;
- Eenvoudig en intuïtief gebruik;
- Begrijpelijke informatie;
- Marge voor vergissingen;
- Beperkte inspanning;
- Geschikte afmetingen en gebruiksruidten.

De uitdagingen op het vlak van toegankelijkheid verschillen volgens de behoeften en verwachtingen van eenieder. Toegankelijkheid voor allen moet tenminste rekening houden met:

- fysieke toegankelijkheid: drempels vermijden, deuropeningen, de hoogte van obstakels, breedte van de gang, toegankelijke toiletten, liften, ...
- visuele toegankelijkheid: kleurcontrasten, reliëfmarkeringen, lettergrootte, hoogte van signalisatie, ondertiteling, visuele informatie voor personen met een auditieve handicap (brand- en andere alarmen zoals knippersignalen, signaletica, gebarentaal, ook via schermen en gebarentaalbubbels ...), ...

- auditieve toegankelijkheid: zijn de gesproken berichten duidelijk en is er aanvullende informatie, gesproken informatie in de metro, hoorbare elektrische wagens, ...
- financiële toegankelijkheid: is het betaalbaar, zijn de verwachte noodzakelijke hulpmiddelen op het vlak van toegankelijkheid dankzij ondersteunende technologie (zie hierna) betaalbaar...
- cognitieve toegankelijkheid: voor iedereen begrijpelijke informatie, zijn de gebruikte termen helder en duidelijk, intuïtief, eenduidig...

De normalisatie (regelgeving, ISO-normen, standaardisering...) van de toegankelijkheid in België is minimalistisch en betreft slechts een beperkt aantal goederen en diensten. Elke regio legt zijn eigen regels vast en voor PMH die zich van de ene regio naar de andere verplaatsen, heerst er totale verwarring: er is geen transversale planning in België. Bovendien worden er te vaak uitzonderingen op de regelgeving toegestaan, waardoor de regels onder druk komen te staan.

De overheid moet het voortouw nemen bij het streven naar toegankelijkheid voor allen en zelf het goede voorbeeld geven, o.a. door de nodige middelen te voorzien.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **regelgeving die op elkaar is afgestemd tussen de regio's en de strengste regel moet worden veralgemeend. Dit is belangrijk voor nationaal opererende maatschappijen zoals de NMBS en bpost. Uitzonderingen op de regels zijn te vermijden;**
- **overheidsdiensten en private dienstverleners van openbaar nut moeten het concept van integrale toegankelijkheid naleven en nauw samenwerken met de agentschappen die instaan voor toegankelijkheid (CAWaB, Inter, ...), evenals met de NHRPH, en dit vanaf de conceptfase;**
- **toegankelijkheidsclausules in bestekken moeten systematisch worden toegepast, bindend zijn en worden nageleefd;**
- **de oprichting van een Belgisch toegankelijkheidscentrum van technische experts met als doel om de ondernemers te hulp te komen. Idealiter wordt deze eis opgenomen in **Buildwise**;**
- **een programmering over middellange termijn om alle infrastructuren toegankelijk te maken, naar het voorbeeld van Frankrijk en Luxemburg;**
- **Een toegankelijke werkomgeving, zowel aan de overheid als elders. Wanneer een (werk)omgeving toegankelijk is voor PMH, dan is ze toegankelijk voor iedereen.**

B. Openbare gebouwen en privégebouwen van openbaar nut: bindende en meer ambitieuze normalisatie

Eerst en vooral moeten openbare gebouwen maar ook privégebouwen toegankelijk zijn voor de burgers. Dit is momenteel verre van het geval! Het is vaak onduidelijk wat al dan niet openbaar is. Dit begrip moet worden verduidelijkt in de wetgeving, op zijn minst voor wat betreft de gebouwen die door de Regie der gebouwen worden beheerd.

Ten tweede zijn PMH ook werknemers of kandidaat-werknemers; zonder toegankelijkheid en adequate aanpassingen is het voor hen vaak moeilijk, zo niet onmogelijk, om aan het werk te blijven of werk te vinden.

In Frankrijk en Zwitserland (wetgeving [LHand](#)) bestaat een beter uitgewerkte wetgeving. Daar is voorzien in progressieve sancties en periodieke controles van de gebouwen.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **aannemen van een meer ambitieuze wetgeving;**
- **de nodige budgettaire middelen voorzien voor een verplichte programmering voor toegankelijkheid;**
- **voorzien in en toepassen van sancties in geval van non-conformiteit;**
- **instructies voor ruimtelijke ordening en evacuatie die specifiek rekening houden met de behoeften van PMH;**
- **systematisch opnemen van de analyse van de risico's eigen aan PMH in het werk van preventieadviseurs.**

C. Toegang tot de openbare omgeving

Trottoirs, speelpleinen, winkels en horecazaken, sportpleinen en culturele locaties, openbare toiletten, ... Er zijn heel wat plaatsen die volledig ontoegankelijk zijn voor PMH. In het beste geval zijn er hellende vlakken voor de toegang naar de inkom van het gebouw voorzien. Dit biedt evenwel geen integrale toegankelijkheid. Pictogrammen, vertaling in gebarentaal, inductielussen, aangepaste informatie en toegankelijke websites, menselijke begeleiding, geleidelijnen, ... zijn vaak niet voorzien. Onze omgeving is volstrekt ontoegankelijk, met als tragisch gevolg dat heel wat personen niet buiten komen, geen opleiding kunnen volgen, niet kunnen werken of gewoon hun boodschappen niet kunnen doen of een wandeling kunnen maken.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **een volledige oplistings van de behoeften om de omgeving toegankelijk te maken;**
- **een interfederaal toegankelijkheidsplan;**
- **een langetermijnplanning en stappen op korte en middellange termijn.**

D. Toegang tot begrijpelijke informatie – Toegang tot internet en digitale kwetsbaarheid

In onze hyper verbonden wereld klagen burgers erover dat ze geen toegang hebben tot relevante en begrijpelijke informatie. Dit was een van de uitdagingen in de COVID-periode, net als in alle noodsituaties. Uiteindelijk is die digitale toegang een dagelijkse noodzaak om zijn of haar rechten te kunnen uitoefenen, te reageren op een werkaanbieding, toegang te hebben tot begrijpelijke werkgerelateerde informatie (contract, arbeidsreglement, interne communicatie ...), de belastingaangifte in te vullen, enz. Deze uitdaging is des te groter voor wie verstandelijk, zintuiglijk, fysiek of psychisch kwetsbaar is.

In 2021 kende 46% van de bevolking een situatie van digitale kwetsbaarheid: 7% gebruikt geen internet en 39% heeft beperkte digitale vaardigheden.³

Tegelijkertijd zijn heel wat webprofessionals zich niet bewust van de behoeften van PMH.

De NHRPH vraagt de regering, de overheidsinstellingen en privé-instellingen van openbaar nut het volgende:

³ <https://kbs-frb.be/nl/ondanks-de-stijgende-digitalisering-bijna-een-belg-op-twee-digitaal-kwetsbaar>
<https://medor.coop/magazines/medor-n29-hiver-2022-2023/le-dernier-guichet-social-numerique-droits-etat-administration-syndicat-csc/?full=1#continuer-a-lire>

- **de diensten van het BIPT en telecomdiensten toegankelijk maken voor iedereen;**
- **de communicatie in gebarentaal en gemakkelijk te lezen en te begrijpen taal (FALC) voor essentiële informatie systematiseren (met inbegrip van de persberichten en persconferenties);**
- **hun digitale dienstverlening combineren met niet-digitale loketten die dezelfde kwaliteitsvolle dienstverlening bieden (1/2 dag per week is niet voldoende);**
- **hun website ontwikkelen in volledige overeenstemming met de norm WCAG 2.1 niveau AA;**
- **ervoor zorgen dat webprofessionals zich bewust zijn van de behoeften van PMH: een specifieke module in hun opleidingstraject zou ook moeten worden voorzien;**
- **geen gebruik maken van de hoge punt ('point médian') bij inclusief schrijven in Franse teksten ; dit is ontoegankelijk voor sommige personen met een handicap.**

E. Toepassing van de "European Accessibility Act" (EAA)

De Belgische uitvoering van de EAA-richtlijn is minimalistisch. Te weinig operatoren zijn verplicht om toegankelijke diensten aan te bieden. De reeks verplichte toegankelijke diensten is zelf erg klein.

Er is dringende nood aan gestandaardiseerde normen voor toegankelijkheidsfuncties op apparaten, zodat gebruikers met een handicap consistentie ervaren bij het navigeren door verschillende displays.

Apparaten met complexe interfaces en functies vereisen ook een auditieve of tactiele feedback.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **de oprichting van nieuwe toegankelijke economische opportuniteiten ondersteunen, zowel in grote bedrijven als in KMO's;**
- **een onafhankelijk controleorgaan oprichten (met participatie van de NHRPH en de agentschappen op het vlak van toegankelijkheid, "CAWaB" en "Inter").**

F. Financiële inclusie

Voor heel wat personen is het onmogelijk om toegang te krijgen tot financiële diensten en producten, vaak omdat de diensten digitaal zijn, niet toegankelijk zijn en geen menselijk alternatief bieden. De kosten voor apparatuur en abonnementen en het concrete gebruik ervan schrikken sommigen ook af.

Bovendien lijkt het gebruik door handelaars van draagbare betaalterminals – vaak met aanraakscherm – waarmee slechtziende, blinde klanten of klanten met spasticiteit niet veilig en zelfstandig kunnen betalen voor gekochte goederen of diensten, uit te breiden.

De laatste jaren verdwenen heel wat geldautomaten en andere automaten voor bankverrichtingen zoals overschrijvingen. De nieuwe geldautomaten van het bankneutraal netwerk Batopin volstaan niet. De gehanteerde norm van een betaalautomaat binnen de 5 km – in vogelvlucht! - beantwoordt niet aan de dagelijkse realiteit en noden van personen met een handicap, zeker niet in kleinere en afgelegen gemeentes. Elke betaalautomaat moet toegankelijk zijn voor PMH!

De NHRPH vraagt het volgende:

- **alle financiële basisdiensten zonder meerkosten toegankelijk maken voor alle burgers en de nodige aanpassingen doen om dit in de praktijk te realiseren**

(bemande loketten). Indien de banken en andere private dienstverleners van openbaar nut weigeren dit te doen, is het aan de wetgever en de overheid om hieraan iets te doen;

- *het aantal toegankelijke geldautomaten verhogen;*
- *alle geldautomaten en automaten voor andere bankverrichtingen toegankelijk maken;*
- *Alle betaalterminals in winkels en horeca voor iedereen toegankelijk maken.*

G. Aandachtspunt 1 – Toegankelijkheid voor dove personen

Nog al te vaak rust de communicatie-inspanning alleen op de schouders van de dove persoon – volwassene of kind – in de omgang met hun horende leeftijdsgenoten.

De NHRPH vraagt het volgende voor de dove personen die via gebarentolken communiceren:

- *gebarentolken moeten worden voorzien in federale overheidsdiensten, rechtbanken, ziekenhuizen, ...;*
- *akoestische alarmen moeten worden gecombineerd met visuele alarmen;*
- *alle noodhulpdiensten moeten toegankelijk zijn voor dove personen (het nummer 112 is momenteel bijvoorbeeld alleen toegankelijk via chat/app/ ... maar niet in gebarentaal);*
- *de websites van de overheid moeten video's in Vlaamse, Frans-Belgische en Duitse gebarentaal voorzien;*
- *Universal Design, ook voor mensen met een sensoriele handicap.*

H. Aandachtspunt 2 – Toegankelijkheid voor slechtziende personen

Een blind persoon, die zijn testament niet met de hand kan opstellen, is verplicht om naar een notaris te gaan en de kosten te betalen. Dit voorbeeld is emblematisch voor een meer algemene situatie: een handicap brengt extra kosten met zich mee die niet de verantwoordelijkheid zijn van de persoon in kwestie. Er is veel discriminatie van personen met een handicap: wat gratis is voor de hele bevolking moet gratis zijn voor iedereen. Een handicap mag nooit direct of indirect extra kosten met zich meebrengen.

Daarom vraagt de NHRPH het volgende:

- *deze financiële discriminatie in het bijzonder moet worden afgeschaft en de wetgeving of de regelgeving moet worden aangepast;*
- *een screening van alle federale reglementeringen moet zo snel mogelijk worden uitgevoerd; er moeten aanpassingen worden aangebracht in overeenstemming met de UNCRPD-vereisten (zie voormeld algemeen verzoek);*
- *in elk project moet er aandacht zijn voor de oriëntatie- en navigatieproblematiek bij personen met een visuele handicap:*
 - *Oriëntatie: moeilijkheden bij het herkennen van visuele referentiepunten, zoals gebouwen, straatnamen en borden.*
 - > *Auditieve en tactiele informatie, zoals gesproken instructies en tastbare markeringen m.b.t. oriëntatiepunten, dienen in het lastenboek te worden voorzien vanaf de ontwerpfase van de werken.*
 - *Navigatie (= afstanden en richtingen correct inschatten): Gesproken route-instructies, tactiele kaarten en moderne navigatie-apps met auditieve*

begeleiding zijn noodzakelijk voor de routeplanning bij personen met een visuele handicap en dienen in het lastenboek vanaf de ontwerpfase van de werken te worden voorzien.

IV. Persoonlijke mobiliteit

A. Wegcode

De mobiliteit en de veiligheid van PMH is een grote bezorgdheid: de PMH is een zwakke weggebruiker. De gebrekkige toegankelijkheid van de omgeving (zie hoger) wordt verergerd door die van de persoonlijke mobiliteit. Nieuwe verplaatsingsmiddelen zijn vaak nieuwe bronnen van gevaar (stille elektrische wagens); plannen voor gedeelde mobiliteit houden geen of onvoldoende rekening met de behoeften van gebruikers met een handicap.

De federale Staat is niet de enige die bevoegd is op dit gebied: het is essentieel dat het federale niveau de wetgeving opstelt in het kader van zijn bevoegdheden, maar ook dat het zo nodig de deelgebieden hierbij betreft.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **betere bewegwijzering: wegmarkeringen, geleidingen op de grond, visuele en sonore signaletica , ...**
- **geluidssignalen bij zebrapaden. Zebrapaden moeten beter en veiliger worden aangegeven. Ook in de zone 30 zijn zebrapaden nodig om personen met een visuele handicap een veilige overstek te garanderen. Dit kan eenvoudig worden geregeld door in de wegcode een uitzondering op de 20-meterregel te voorzien.**
- **verkeerslichten met rateltickers voor blinde personen. Voor de vaak vergeten groep van doofblinde personen zijn trilpijlen op het verkeerslichtpaneel aangewezen: de trillende pijl duidt de veilige richting aan (op te nemen in de Wegcode);**
- **voetpaden in goede staat. Trottoirs moeten breed zijn, zonder gaten of obstakels.**
- **zogenaamde 'shared spaces' afschaffen, want die zijn niet veilig voor personen met een handicap;**
- **gebruikers bewuster maken van de problemen waarmee personen met een handicap te maken hebben. En overtreders (slecht geparkeerde wagens, afvalbakken, enz.) moeten effectief worden bestraft;**
- **behoud van trottoirs, ook in zone 30.**
- **elektrische wagens die een BEETJE geluid maken. Het probleem met sommige voertuigen is dat ze helemaal geen geluid maken. Dus voor slechtziende of blinde personen, en zelfs voor voetgangers zonder handicap, is het moeilijk om ze te horen aankomen. Nochtans hebben elektrische wagens doorgaans een geluidsfunctie, maar die moet worden geactiveerd.**

B. Parkeerkaarten

De echte uitdaging van de parkeerkaart bevindt zich op het niveau van het gebruik van de kaart en de controle op het gebruik ervan. Ruimtelijke ordening moet ook rekening houden met het gebruik van de parkeerkaart, omdat ze voor heel wat personen de mogelijkheid biedt om zich te verplaatsen en deel te nemen aan de samenleving.

De NHRPH vraagt met name het volgende:

- **onrechtmatig parkeren op plaatsen voorbehouden voor PMH moet worden gecontroleerd en bestraft;**
- **misbruik en frauduleus gebruik van de parkeerkaart moet echt worden bestraft;**
- **een harmonisering van het parkeerbeleid voor PMH (gratis parkeren, geen tijdsbeperking, ...) voor heel België.**

C. Probleem met de scan cars

De problemen zijn ondertussen gekend: ongerechtvaardigde boetes voor gebruikers van parkeerkaarten, rechtsonzekerheid, ongelijke regels ... Momenteel zijn er gesprekken aan de gang tussen het kabinet van de Minister belast met personen met een handicap, de FOD Sociale Zekerheid, de steden en gemeenten en de parkeerbedrijven, teneinde een oplossing te vinden.

De NHRPH vraagt snel een oplossing:

- **De oplossing moet een optimale digitale toegankelijkheid waarborgen. Dienstverlening aan het loket (menselijke ondersteuning) is ook nodig.**
- **De oplossing mag geen bijkomende administratieve last of moeite voor de PMH met zich meebrengen.**

D. Spoorwegen

Zowel de stations en haltes als het rollend materieel blijven onvoldoende toegankelijk. De huidige planning inzake toegankelijkheid zal nog decennia in beslag nemen; dat is onaanvaardbaar! Tegelijkertijd blijft het reserveren van assistentie zwaar en onmogelijk voor heel wat stations en haltes.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **de volgende regering moet het budget voor het verbeteren van de toegankelijkheid van de diensten van de NMBS en Infrabel verhogen;**
- **het platform "toegankelijk treinverkeer" van de Minister van Mobiliteit dat alle stakeholders rond de tafel brengt moet blijven bestaan;**
- **de volgende beheersovereenkomst van beide bedrijven moet van toegankelijkheid een pijler maken, op hetzelfde niveau als veiligheid en vlotheid. De NHRPH vraagt dat het principe van de integrale toegankelijkheid in een wet wordt gegoten (zoals bijv. in Nederland);**
- **de assistentiedienst moet doeltreffender worden en de termijn van 24 uur moet in alle stations worden verminderd; assistentie mag nooit een meerkost brengen.**
- **contante betalingen moeten opnieuw worden toegelaten op de trein. Sommige PMH hebben geen bankrekening en/of bankkaarten om verschillende redenen (bijvoorbeeld: sommige personen die onder bewindvoering van goederen en van de persoon staan). De apps voor smartphone zijn ook ontoegankelijk wegens voormelde reden of omdat personen er niets van begrijpen. Voor deze personen is het dus onmogelijk om elektronisch te betalen.**

De NHRPH eist dat er een officieel handicapcontact komt bij Infrabel, naar het voorbeeld van de NMBS. Die zal dan ook worden uitgenodigd op de werkgroepvergaderingen van de NHRPH en de NMBS voor overleg.

E. Multimodaliteit

Voor een vrij verkeer volstaat het niet dat alle verkeerswijzen – trein, bus, tram, metro, auto, fiets, vliegtuig enz. - toegankelijk zijn voor PMH. Ook de overgang van het ene naar het andere vervoersmiddel moet vlot verlopen. Zo kan er wel assistentie worden aangevraagd bij de NMBS en de bus, maar die assistentie dekt niet het traject tussen station en bushalte, ook al gaat het soms maar over enkele tientallen meters.

De NHRPH vraagt:

- **dat de multimodaliteit tussen verschillende vervoerswijzen snel en efficiënt verloopt;**
- **dat de verschillende vervoersmaatschappijen een manier vinden om de assistentie bij de overstap tussen twee vervoerswijzen te garanderen;**
- **dat de overheid de betrokken vervoersmaatschappijen de nodige middelen geeft om deze taak uit te voeren.**

F. De Europese Disability Card (EDC)

Op 6 september 2023 diende de Europese Commissie een [ontwerprichtlijn](#) in om de EDC verplicht te maken in alle 27 lidstaten. De NHRPH steunt dit - overigens Belgische (zie [BDF](#)) - initiatief volledig.

De NHRPH vraagt:

- **België om het project volledig te steunen in het kader van het Belgische voorzitterschap in 2024;**
- **dienstverleners in België meer bewust te maken van de al dan niet ontbrekende toegankelijkheid van diensten en goederen voor PMH;**
- **om deze dienstverleners te ondersteunen bij het toegankelijker maken van hun diensten;**
- **een prioriteit te maken van het verhogen van het aantal dienstverleners die toegankelijke goederen en diensten aanbieden.**

V. Humanitaire risico's en noodsituaties

De crisissen die we de afgelopen jaren hebben meegemaakt (met name COVID, hittegolven en overstromingen) hebben de dringende noodzaak aangetoond om PMH en hun behoeften te identificeren. Hoe kunnen de instanties contact met hen opnemen? Hoe kunnen ze hun bijstand organiseren en hun de specifieke hulp bieden die zij nodig hebben? Enz.

De NHRPH vraagt:

- **dat de [VN-gids inzake noodsituaties](#) dringend concreet wordt uitgewerkt in België voor wat betreft PMH;**
- **dat de module BE-Alert verder wordt uitgewerkt en voor iedereen toegankelijk wordt;**
- **dat de behoeften van PMH bij noodsituaties snel in kaart worden gebracht en dat er een afdoend antwoord op wordt geformuleerd.**

VI. Juridische erkenning

De wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid voldoet nog steeds niet aan de vereisten van de UNCRPD. De toepassing ervan geeft voorrang aan de vertegenwoordiging boven bijstand en de meeste vrederechters beperken vaak sterk het aantal handelingen die de PMH mag stellen wegens een gebrek aan menselijke middelen. De NHRPH herinnert eraan dat PMH vaak geen stemrecht hebben, hoewel dit recht onvervreemdbaar is en alleen kan worden ontnomen na een strafrechtelijke veroordeling. Gezinnen blijven achter zonder ondersteuning, ook omdat de procedure grotendeels digitaal is geworden. Professionele bewindvoerders moeten hun mandaat met een voorbeeldige professionele ernst waarborgen, maar ook met een echt menselijke benadering.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **bescherming van de persoon moet echt op maat gebeuren. Om deze doelstelling te bereiken, zou de vrederechter over een pluridisciplinair team en voldoende middelen moeten kunnen beschikken;**
- **alle belangrijke documenten dienen systematisch in FALC beschikbaar te zijn;**
- **het aantal personen per professionele bewindvoerder moet worden beperkt;**
- **vrederechters moeten een vlotte toegang tot de procedure garanderen en de betrokkene en zijn gezin systematisch ondersteunen;**
- **vrederechters moeten waar mogelijk en gewenst familiale bewindvoering aanduiden. Nog te vaak wordt er standaard een professionele bewindvoerder aangesteld.**
- **voor alleenstaanden kan de rol van vertrouwenspersoon worden toevertrouwd aan rechtspersonen. Deze rechtspersonen moeten evenwel duidelijk worden gedefinieerd (bijvoorbeeld: verenigingen die personen met een handicap vertegenwoordigen, Fondation Portray, vzw Madras ...);**
- **iedereen moet stemrecht hebben;**
- **een globaal overzicht van de bescherming in België moet mogelijk zijn: aantal situaties van vertegenwoordiging, situaties van bijstand, huidig aantal situaties van verlengde minderjarigheid;**
- **oprichting van een commissie voor de evaluatie van de professionele bewindvoerders.**

VII. Toegang Justitie

Er zijn een aantal redelijke aanpassingen op een aantal gebieden nodig om ervoor te zorgen dat de toegankelijkheid tot justitie is gewaarborgd voor PMH.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **gedigitaliseerde procedures moeten ook toegankelijk zijn in niet-digitale vorm;**
- **gebouwen van hoven en rechtbanken moeten voor iedereen toegankelijk zijn;**
- **informatie moet beschikbaar zijn in FALC (gemakkelijk te lezen en te begrijpen taal) en, zo nodig, in gebarentaal. Het moet kosteloos blijven.**

VIII. Vrijheid en veiligheid

België werd meermaals veroordeeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

Personen die geïnterneerd zijn in psychiatrische vleugels van gevangenissen ervaren, zonder de juiste medische begeleiding en gedurende een aanzienlijke periode, een bijzonder pijnlijke en intense beproeving die inherent is aan opsluiting.

In een persbericht van 27 april 2022 hebben Vice-eersteminister en Minister van Justitie, Vincent Van Quickenborne, en Vice-eersteminister en Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, Frank Vandenbroucke, eraan herinnerd dat *meer dan 700 geïnterneerden in de gevangenis blijven wegens onvoldoende adequate zorg en dat zij daar helemaal niet op hun plaats zitten (...)* De ministers hebben zich ertoe verbonden drie nieuwe forensische psychiatrische centra te openen, maar zij zullen niet vóór 2027 operationeel zijn. Om die reden wordt voorzien in 116 extra zorgverleners, bovenop de 50 nieuwe personeelsleden die vorig jaar werden goedgekeurd, om te zorgen voor geïnterneerden in onze gevangenissen. Zij zullen dus eindelijk de verzorging en behandelingen krijgen waarop ze recht hebben.

De NHRPH vraagt dat de in 2022 beloofde maatregelen worden uitgevoerd vanaf het begin van de legislatuur 2024.

IX. Kwaliteit van leven en kwaliteitsvolle ondersteuning

Personen met een handicap worden vaak nog in de eerste plaats als patiënten gezien. De medicalisering van bepaalde situaties maakt het voor PMH vaak onmogelijk om hun eigen levenskeuzes te maken. Collectieve zorgdiensten zijn nog vaak ontoegankelijk voor sommige PMH. Er zijn ook te weinig specifieke zorgdiensten, die bovendien vaak te duur zijn in verhouding tot de bestaansmiddelen van PMH. In veel situaties zorgt de familie voor de essentiële taken, soms levenslang en zonder erkenning van de staat. De hervorming die momenteel aan de gang is om een deel van de verpleegkundige handelingen te delegeren, zal enkel doeltreffend zijn indien de statuten van mantelzorger en bekwame helper correct worden gevaloriseerd.

Aangezien er ingezet wordt op het maximaal "thuis" houden van personen met een handicap, in hun vertrouwde omgeving, wordt er heel veel verwacht van de naasten. Familie en mensen in de naaste omgeving van de personen met een handicap riskeren sneller om overbelast te worden en uit te vallen. Hen steunen en versterken in de rol die zij veelal bijkomend op zich nemen, moet erkend, gevaloriseerd en bewaakt worden. Bij elk overleg omtrent de persoon met een handicap waarvoor zij de zorg op zich nemen, moeten zij betrokken worden. Mantelzorgen worden en blijven moet altijd een keuze zijn.

De NHRPH vraagt het volgende:

- ***het delegeren van verpleegkundige handelingen moet in werking treden; daartoe moeten bekwame helpers worden opgeleid;***
- ***het valoriseren van mantelzorgers moet consistent zijn: die moeten toegang kunnen hebben tot een verzekering en tot sociale rechten op de pensioenberekening (gelijkstelling van de perioden);***
- ***de collectieve zorgdiensten moeten toegankelijk zijn en er moeten meer gespecialiseerde zorgdiensten zijn. Deze diensten moeten beschikbaar zijn buiten de gewone werkuren;***
- ***voor iedere PMH moet een oplossing op maat worden gezocht;***
- ***PMH mogen zich laten begeleiden en bijstaan door een vertrouwenspersoon naar keuze;***

- **de kosten van gebarenvertolking en begeleiding door een derde mogen niet aan de PMH worden doorgerekend.**

X. Gezondheid

A. Toegankelijkheid van medische kabinetten, ziekenhuizen, apotheken en ziekenfondsen

Het recht op gezondheid is een absolute prioriteit.

De NHRPH vraagt:

- **dat hoge prioriteit wordt gegeven aan het snel toegankelijk maken van dokterskabinetten, ziekenhuizen, apotheken en ziekenfondsen;**
- **dat eventuele kosten voor gebarenvertolking niet voor rekening van de dove persoon zijn;**
- **dat de persoon met een handicap indien gewenst een vertrouwenspersoon, tolk enz. mag meebrengen naar het onderzoek, de raadpleging etc.**

B. Toegankelijkheid van informatie

Toegankelijkheid van gezondheidsinformatie in al haar vormen is essentieel.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **ruimere openingsuren van de dienstverlening;**
- **brieven en documenten opgesteld in een duidelijke, voor iedereen toegankelijke taal.**

C. Zorgpersoneel dat is opgeleid volgens de behoeften van PMH

Zorgpersoneel krijgt te weinig vorming over de realiteit van de handicap. Een patiënt met een handicap heeft specifieke behoeften. In een noodsituatie mag zijn handicap nooit worden gebruikt als excuus voor minder kwaliteitsvolle zorg.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **opleidingen en bijscholingen moeten de benadering van de handicap in hun opleidingen opnemen;**
- **ieder ziekenhuis, met inbegrip van de spoeddiensten, moet de handicapdimensie in zijn zorgprotocollen opnemen.**

D. KCE-aanbevelingen voor personen met een verstandelijke handicap

In december 2022 heeft de KCE een [rapport](#) gepubliceerd over de manier waarop de toegang tot de gezondheidszorg kan worden verbeterd voor personen met een verstandelijke handicap.

De NHRPH vraagt dat de door de KCE en [NHRPH](#) geformuleerde aanbevelingen effectief worden opgevolgd. De NHRPH dringt aan op de noodzaak om de aanbevelingen van de KCE op te volgen, ook voor andere groepen van PMH.

E. Terugbetaling van logopediekosten voor kinderen met een laag IQ, kinderen met autisme en patiënten met Alzheimer

Voorlopig kan een kind met een verstandelijke handicap of met autisme geen terugbetaling voor deze logopediekosten aanvragen, ofwel omdat zijn IQ niet voldoende hoog is, ofwel omdat hij wegens zijn diagnose van autisme niet in de voorziene nomenclatuur valt. Deze discriminatie is onaanvaardbaar.⁴ Patiënten die lijden aan de ziekte van Alzheimer worden ook vaak logopedische ondersteuning geweigerd, hoewel dergelijke ondersteuning de gevolgen van de ziekte waarschijnlijk zal vertragen. Het is ook belangrijk dat alzheimerpatiënten zich zo lang mogelijk kunnen blijven uitdrukken.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **alle personen met een verstandelijke handicap en personen met een autismestoornis moeten recht hebben op de terugbetaling van logopediekosten, ongeacht hun zorgtraject (multidisciplinair of monodisciplinair);**
- **er moet op zijn minst een studie worden uitgevoerd om de haalbaarheid van een nomenclatuur logopedie voor patiënten die lijden aan de ziekte Alzheimer te onderzoeken.**

F. Thuiszorg

Op basis van een bijgewerkte evaluatie van 2013 oordeelt de thuiszorgsector dat deze 89 % ondergefinancierd is. Het federaal budget voor thuiszorg in 2023 bedraagt 2,1 miljard euro, maar er zou nog eens 1,86 miljard euro nodig zijn om het tekort aan te vullen. Als er niet snel maatregelen worden getroffen, bestaat het risico dat de thuiszorgsector verdwijnt.

Sommige handelingen worden zo slecht betaald, dat de verpleegkundige of zorgassistent (of de organisatie waarvoor ze werken indien ze loontrekkende zijn), na aftrek van reis- en materiaalkosten, bijna niets verdient, of er zelfs geld bij inschiet.⁵

De NHRPH verzoekt dringend om een herfinanciering van de thuiszorg. Hierdoor kunnen met name PMH langer zelfstandig blijven wonen. Personen mogen niet gedwongen worden om in een instelling te gaan leven, enkel en alleen omdat ze thuis de juiste zorgen niet krijgen.

G. Toegankelijkheid tot medicatie

Voor verschillende redenen, is er tekort aan medicatie op de markt. Personen met een handicap kunnen sommige behandelingen niet betalen.

De NHRPH vraagt het volgende:

- **PMH (waaronder personen met chronische ziektes) moeten prioritair toegang krijgen tot medicatie of farmaceutische middelen teneinde hun levenskwaliteit te verhogen, stabiel te houden of te garanderen. De overheid moet dit verankeren in haar beleid en dit moet een extra aandachtspunt zijn in haar contacten met de farma-industrie.**

⁴ Zie [dossier van Gamp](#); zie [bespreking in de Kamer van Volksvertegenwoordigers](#)

⁵ Artikel [La Libre](#)

- ***De grote farmaceutische bedrijven moeten gesensibiliseerd worden inzake het handicapbeleid en aangespoord tot het maximaal inzetten op het verbeteren van de levenskwaliteit van mensen met een handicap. Om de financiële toegankelijkheid tot medicatie te verhogen, vraagt de NHRPH om in te zetten op de productie van generische middelen. Tevens moet de overheid inzetten op het betaalbaar houden van levensnoodzakelijke geneesmiddelen en dito apparatuur en dit prioritair voor PMH.***

XI. Arbeid en Tewerkstelling

A. Artikel 100 RIZIV-wet

De strikte toepassing van de regeling van artikel 100 van de wet betreffende de geneeskundige verzorging en uitkeringen leidt tot het verlies van inkomsten voor langere tijd.

De NHRPH vraagt een herziening van het begrip "voorafbestaande toestand" en van de toepassing ervan, want de huidige situatie leidt tot pingpongspelletjes tussen verschillende instellingen en tot verschillende behandelingen voor gelijkaardige situaties.

B. Op zijn minst de quota bij de federale overheid naleven

De NHRPH herinnert eraan dat de idee achter het quotum is om een mentaliteits- en benaderingswijziging teweeg te brengen bij werkgevers en werknemers. Hoewel heel wat werkgevers beweren inclusief te zijn, verhinderen hun vooroordelen en uitvluchten dat deze principes in het dagelijks leven in concrete acties worden omgezet; het quotum bestaat om deze situatie te bestrijden. Het quotum moet niet worden beschouwd als een doel op zich, maar als een noodzakelijke tussenstap.

De NHRPH vraagt dat de in de wetgeving vastgestelde quota worden nageleefd door alle federale overheidsinstellingen.

C. Positieve acties in de privésector

De werkgevers moeten voorzien in redelijke aanpassingen en kunnen ook positieve acties ondernemen. Positieve acties zijn specifieke maatregelen bestemd om nadelen in verband met de beschermde criteria van de anti-discriminatie wet te voorkomen of te compenseren, zoals geslacht, leeftijd of etnische afkomst. Bijvoorbeeld: aanwervingscampagnes voor specifieke doelgroepen, bevorderen van tewerkstellingsaanbiedingen of het reserveren van stageplaatsen voor ondervertegenwoordigde groepen, het bevorderen van opleidingen bij de onderneming voor specifieke groepen om hun loopbaankansen te doen toenemen, enz.

Positieve maatregelen in de privésector zijn mogelijk door middel van een plan voor positieve acties. Indien een onderneming maatregelen voor positieve acties wil bevorderen, moet zij een plan voor positieve acties opstellen op basis van de voorgeschreven procedure.⁶

DE NHRPH vraagt het volgende:

⁶ KB tot bepaling van de voorwaarden inzake positieve acties van 11 februari 2019: https://etaamb.openjustice.be/nl/koninklijk-be-sluit-van-11-februari-2019_n2019200431

- **de Staat moet de werkgevers aanmoedigen om actie te ondernemen, met of zonder plan voor positieve acties. De Staat heeft een ondersteunende rol en moet de maatregelen die in de privésector mogelijk zijn, steunen;**
- **mechanismen creëren voor verplichte (pro)actieve stappen om PMH aan het werk te krijgen en/of te houden:**
 - **bij de overheid en in de privésector;**
 - **via de verschillende beschikbare middelen: onderaanneming aan een maatwerkbedrijf, sociale clausules in overheidsopdrachten, toegankelijke financieringen, maatregelen voor het behoud van werk, gerichte aanwervingen, toepassing van de wetgeving inzake de positieve actie in de privésector, ...;**
 - **vergezeld van maatregelen, zowel negatieve (financiële sanctie) als positieve (positieve acties tegenover diegenen die de norm naleven).**

XII. Levensstandaard en sociale bescherming

A. Armoedebestrijding

Bijna een kwart van de PMH loopt het risico om in armoede terecht te komen, hetzij twee keer meer dan het risico voor de bevolking als geheel. Een handicap brengt extra kosten met zich mee en bemoeilijkt de deelname aan de samenleving en de arbeidsmarkt.⁷

De NHRPH vraagt dat alle voorstellen, maatregelen en beleidspistes van de overheid worden genomen om armoede aan te pakken. De maatregelen die bijdragen tot deze doelstelling om ongelijkheid te verminderen moeten prioriteit krijgen. Deze maatregelen omvatten:

- **Verhoging van de inkomens boven de armoedegrens:**
Geen enkele persoon zou moeten leven van een inkomen dat lager is dan de armoedegrens (een inkomen dat overigens het recht op een comfortabel leven niet waarborgt), ongeacht zijn of haar vermogen om te werken of het stelsel waartoe hij of zij behoort. Er zijn al inspanningen geleverd tijdens de huidige legislatuur, maar de middelen (inkomensvervangende tegemoetkoming, maar ook inkomens uit sociale zekerheid of sociale bijstand en inkomens uit arbeid) blijven grotendeels ontoereikend en nog te vaak onder de armoedegrens
- **Familiale en sociale situatie:**
De NHRPH volgt de debatten over de "status van samenwonende" op de voet en benadrukt een aantal aandachtspunten:
 - **Elke persoon met een handicap heeft het recht om te kiezen waar hij of zij woont en met wie;**
 - **Het recht op een toereikend inkomen voor een waardig leven is een universeel recht voor iedereen, ongeacht de gezins- of sociale situatie;**
 - **Centraal in het debat over het statuut van samenwonenden staan de maatschappelijke keuze en de financiële middelen die politici eraan willen besteden; een echt diepgaand debat over de categorieën houdt noodzakelijkerwijs in dat de begroting wordt opengetrokken.**

⁷ <https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/publicaties/boek-armoede-en-handicap-in-belgie-2019-nl.pdf>

Het kan niet de bedoeling zijn om de ene categorie tegen de andere uit te spelen binnen gesloten budgetten;

- **De huidige gezinscategorieën moeten worden bekeken vanuit het oogpunt van de fundamentele belemmeringen voor de levenskeuzes van de mensen: de institutionele overgang, de nieuwe vormen van sociale en familiale solidariteit, de huisvestings- en energiecrisis, enz. zijn realiteiten waarmee rekening moet worden gehouden;**
- **Tegelijkertijd hebben de huidige categorieën een bestaansreden: de vraag is of deze categorieën een waardig leven garanderen voor mensen met een handicap.**
- **De « prijs van de liefde » is afgeschaft voor de berekening van de integratietegemoetkoming (IT – Wet 1987). Is dit voldoende voor het recht van alle personen met een handicap op voldoende inkomen om een menswaardig leven te leiden, ongeacht hun gezinssituatie ? De vraag stellen, is ze nog niet beantwoorden, maar er moet wel rekening mee worden gehouden ;**
- **De specifieke categorieën « alleenstaande » en « persoon ten laste » moeten behouden blijven ;**
- **De bijzondere maar sociologisch algemene situatie van de alleenstaande ouder met kinderen ten laste vereist speciale aandacht.**

- **Terugdringen van de non-take-up:**

Alle mogelijke maatregelen moeten worden genomen om het aantal personen dat geen gebruik maakt van rechten op alle gebieden te verminderen: vereenvoudiging, automatisering, menselijke ondersteuning en proactieve dienstverlening aan de betrokken personen.

In het jaarverslag 2022 van de federale ombudsman werd o.a. opgemerkt dat de klachten die in 2022 werden ontvangen, grote problemen aan het licht brachten in verband met de toegankelijkheid van de federale overheidsdiensten. Jérôme Aass et David Baele, federale ombudsmannen : "(...) Dit is een situatie die soms de belangrijkste opdracht van een overheidsdienst in het gedrang brengt, zorgt voor een achteruitgang in de toegang tot de rechten en bepaalde ongelijkheden versterkt."

- **Fiscale compensaties:**

Voor het bekomen van verminderingen op de belastingen van natuurlijke personen is de erkenning van de handicap beperkt tot 65 jaar: een persoon die niet werd erkend als persoon met een handicap vóór de leeftijd van 65 jaar zal geen recht hebben op deze verminderingen. Deze beperking heeft geen enkele bestaansreden meer.

B. Tegemoetkomingen aan PMH

De wet van 27 februari 1987 werd in de loop der jaren meermaals gewijzigd. In bijna 30 jaar tijd is ze dus minder coherent en uiterst complex geworden en beantwoordt ze niet meer aan de basisbehoeften van PMH.

De NHRPH vraagt dat de volgende aspecten worden geëvalueerd en hervormd:

- **Wat betreft de evaluatie van het verlies van zelfredzaamheid mag de BelRAI op geen enkel niveau als referentie-instrument dienen.⁸ Het is daarentegen noodzakelijk dat de bestaande categorieën zoals voorzien in het KB van 6 juli 1987 betreffende de inkomensvervangende tegemoetkoming en de integratietegemoetkoming worden gepreciseerd.**
- **Wat betreft de evaluatie van het verdienvermogen verwijst de NHRPH naar de studie van professoren Dumont, Mairiaux en Schenkelaars, "La définition et l'évaluation de la capacité de gain en matière d'allocation de remplacement de revenus" (Definitie en evaluatie van het verdienvermogen inzake inkomensvervangende tegemoetkoming), om in de toekomst de evaluatie van laatstgenoemde uit te voeren.**
- **De verwerkingstermijnen bij een aanvraag om tegemoetkomingen moeten verminderen.**
- **Voor de evaluatie van het stelsel moet er veel grondiger naar de nieuwe vormen van samenwoning en naar de gezinscategorieën worden gepeild, zodat die weer beantwoorden aan de realiteit van de samenleving van vandaag (zie de overwegingen in punt A. Armoedebestrijding).**
- **Er moeten veel duidelijkere gezinscategorieën worden gecreëerd die de realiteit van het leven van vandaag weerspiegelen. Ze moeten worden herzien volgens de regionale verschillen.**
- **De vrijstellingen voor vervangingsinkomens moet worden verhoogd voor de berekening van de IT. Er moet rekening worden gehouden met het feit dat de loopbaan van PMH vaak onregelmatig verloopt.**
- **Heeft de verlaging van 28% van de integratietegemoetkoming voor personen die collectief wonen nog zin ?**
- **Er moet worden onderzocht in welke mate sneller rekening kan worden gehouden met wijzigingen in de gezinssituatie of wijzigingen in het inkomen (voorlopig enkel heropening van het dossier indien stijging van de inkomsten). De regel van de 20% moet ook worden toegepast in het belang van de burger (momenteel gebeurt dit enkel in het nadeel van de uitkeringsgerechtigde). De huidige economische situatie rechtvaardigt dit volledig.**
De beslissing wordt van kracht:
 - **indien negatief: 1e dag van de maand die volgt op de beslissing;**
 - **indien positief: met terugwerkende kracht.**

⁸ BelRAI is een hulpmiddel dat toelaat een globale beoordeling te maken van de fysieke, cognitieve, psychische en sociale zorgnoden van een persoon. Zorgverleners verzamelen op een gestandaardiseerde en gestructureerde wijze gegevens die vervolgens kunnen **dienen om een kwaliteitsvol zorgplan op te stellen voor iedereen die behoefte heeft aan (complexe) zorgverlening**. BelRAI is dus een hulpmiddel voor zorgverleners en zorgorganisaties om **de noden en het functioneren van kwetsbare personen** of personen in een complexe zorgsituatie **op te volgen**. (zie website <https://www.belrai.org/nl>)

Op zichzelf is BelRAI niet in staat om de behoeften van een persoon te meten in termen van verlies van zelfredzaamheid. BelRAI houdt bijvoorbeeld geen rekening met de moeilijkheidsgraad waarmee een persoon een taak zal uitvoeren. BelRAI houdt evenmin rekening met de hindernissen die personen met een wandelstok of een rolstoel tegenkomen in verschillende (soms ontoegankelijke) omgevingen, afhankelijk van het feit of ze zich in hun appartement verplaatsen, hun post uit de brievenbus halen of zich naar hun werkplek of vrijetijdsbesteding begeven.

- ***Wat betreft de uitkering van een som moet een transparanter systeem worden ingevoerd: de huidige omzettingstabellen hebben averechtse neveneffecten. Heel wat uitkeringsgerechtigden die een som hebben ontvangen, begrijpen het principe van de fictieve rente niet.***
- ***De criteria voor prioritaire medische dossiers moeten worden verduidelijkt.***
- ***De multidisciplinaire evaluatie moet werkelijkheid worden.***
- ***De Directie-generaal Personen met een Handicap moet een bredere sociale begeleiding waarborgen.***
- ***De verenigingen die PMH helpen, moeten worden erkend en ondersteund.***
- ***In het kader van een eventuele hervorming van de Staat is er de kwestie van de overdracht van de IVT naar het Riziv. De IVT is inderdaad een vervangingsinkomen. Moet de IVT daarom buiten de sociale zekerheid blijven? We mogen de institutionele kwesties die na de volgende verkiezingen op tafel zouden kunnen liggen niet negeren. Met dit in het achterhoofd brengt de NHRPH deze hypothese ter sprake in het belang van de transparantie en het behoud van de rechten van bijzonder kwetsbare personen. Deze eventuele overdracht moet evenwel voorafgegaan worden door een debat met de NHRPH en de andere adviesraden voor PMH.***

XIII. Politiek en openbaar leven

Stemrecht

Het fundamentele recht van PMH om deel te nemen aan het politieke leven, d.w.z. het recht om te stemmen en verkozen te worden, moet effectief worden gemaakt.

In de praktijk kunnen personen met een verstandelijke handicap of psychische problemen nog altijd niet stemmen en de hindernissen waarmee ze te maken krijgen, gaan verder dan mobiliteitsproblemen en de toegankelijkheid van de verkiezingslocaties. Het ontbreekt hen met name aan ondersteuning, toegankelijke informatie, opgeleide en geïnformeerde familie en vrienden, of ze worden als onbekwaam beschouwd om te stemmen, met name door vrederechters die hen op grond van de beschikking van bewindvoering hun stemrecht kunnen ontnemen). (zie ook punt VII. Juridische erkenning)

Stemrecht voor iedereen zorgt voor legitimiteit van de overheidsinstanties, maar draagt ook bij aan het opbouwen van een inclusieve samenleving.

De NHRPH vraagt het volgende:

- ***dat alle politieke partijen en overheden belast met de verkiezingen toegankelijke hulpmiddelen ontwikkelen om personen voor te bereiden op het stemmen (wat stemmen is en waarom het belangrijk is, toegankelijke verkiezingsprogramma's, met name in FALC, informatie over politieke ideologieën, situeringen, ...);***
- ***de PMH sensibiliseren in het kader van hun stemrecht;***
- ***dat de Staat de PMH aanmoedigt om actief deel te nemen aan het politieke gebeuren;***

- ***vrederechters bewust maken van het absolute karakter van het stemrecht voor alle PMH en van hun werkelijke vermogen om volwaardige burgers te zijn, eventueel door het gebruik van ondersteunende systemen (situeringen, ...);***
- ***in de structuren voor collectief wonen (rusthuizen of centra waar PMH kunnen verblijven) de stembureaus kunnen huisvesten en de stemmers van de gemeente ontvangen;***
- ***dat de voorzitters van de stembureaus worden gesensibiliseerd inzake het recht van de PMH om zich in het stembokje te laten vergezellen door een vertrouwenspersoon van eigen keuze;***
- ***een budget voorzien voor de ondersteuning en begeleiding van PMH binnen de verschillende politieke partijen (bijv. via de partijdotatie);***
- ***dat wordt onderzocht hoe PMH veilig vanop afstand kunnen stemmen, bijv. via hun pc en de app itsme;***
- ***dat jongeren met een handicap op school en elders worden gesensibiliseerd voor de openstelling van het stemrecht vanaf 16 jaar.***

XIV. Vrijtijdsbesteding

Deze materie behoort voornamelijk tot de regionale bevoegdheid.

De NHRPH vraagt dat federale musea en door de federale Staat georganiseerde of gefinancierde tentoonstellingen voor iedereen toegankelijk zijn. Die zouden ook de EDC moeten erkennen.

XV. Artificiële intelligentie

Artificiële intelligentie wordt steeds performanter en biedt steeds meer mogelijkheden. Ook voor de zorgsector en de PMH zijn heel wat toepassingen mogelijk, zoals automatische informatieverstrekking. Toch mag het menselijke aspect nooit worden vergeten. Bovendien is er de digitale kloof: voor veel personen is het moeilijk om met artificiële intelligentie te werken, waardoor de PMH mogelijk verkeerde informatie meedeelt. De eindverantwoordelijkheid daarvan mag nooit bij de PMH liggen.

De NHRPH vraagt:

- ***dat de toepassingen die artificiële intelligentie gebruiken toegankelijk zijn voor iedereen;***
- ***dat er ook steeds menselijke assistentie wordt aangeboden;***
- ***dat de huidige regelgeving rond medische verantwoordelijkheid wordt herzien om de PMH vrij te stellen van enige mogelijke aansprakelijkheid wanneer de informatieverschaffing verloopt via artificiële intelligentie;***
- ***dat te allen tijde voldaan wordt aan de vereisten van gegevensbescherming en zeker aan de beginselen van minimale gegevensverwerking en doelbinding.***

XVI. De erkenning en subsidiëring van de verenigingen voor PMH

Het politieke werk van de verenigingen voor PMH wordt op federaal niveau helemaal niet erkend, terwijl de federale politieke autoriteiten tegelijkertijd terecht – cf. UNCRPD – een

beroep kunnen doen op de verenigingen voor PMH om voortdurend en dringend hun advies te vragen.

De NHRPH vraagt dat een denkoefening wordt gehouden aan het begin van de legislatuur over federale subsidiëringen van de politieke rol van verenigingen voor PMH.

XVII. De werking van de NHRPH

De NHRPH is het klankbord voor de verwachtingen van PMH op federaal niveau. De handstreaming vereist een opvolging van alle domeinen die onder de federale bevoegdheid vallen. De NHRPH moet kunnen rekenen op een efficiënt en geëngageerd secretariaat dat in de 3 landstalen kan werken.

De NHRPH vraagt dat een voldoende groot secretariaat ter beschikking wordt gesteld, dat in staat is om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen in de federale regelgeving, maar ook om proactief te zijn (interpellaties).

XVIII. De werking van het platform voor adviesraden inzake handicap structureren

In maart 2023 hebben alle ministers bevoegd voor het handicapbeleid in België de verschillende adviesraden inzake handicap van de federale overheid en de deelgebieden ("platform van de adviesraden inzake handicap" dat al jaren op regelmatige basis samenkomt – coördinatie en werkzaamheden op vrijwillige basis door het secretariaat van de NHRPH) gevraagd om één gemeenschappelijk advies in te dienen over de interfederale handicapstrategie 2022 - 2030. Dat was een primeur, en naast dit verzoek was er de wens om op lange termijn een interfederaal handicapbeleid te voeren. Het secretariaat van de NHRPH was verantwoordelijk voor het coördineren van de tekst van het advies.

De NHRPH vraagt het volgende:

- ***deze benadering moet worden voortgezet in de legislatuur 2024;***
- ***het platform van de adviesraden inzake handicap moet een secretariaat krijgen dat zich volledig bezighoudt met het opvolgen van de interfederale dossiers – met name dossiers van de IMC Handicap.***

XIX. Toepassing en opvolging van het Verdrag – Federaal Plan Handicap: moet worden voortgezet!

Tijdens de laatste legislatuur hebben de federale overheden en de deelgebieden verschillende actieplannen inzake handicap opgesteld. Daarnaast werd de interministeriële conferentie belast met handicap nieuw leven ingeblazen, met als doel het aannemen van een interfederale handicapstrategie 2022-2030. De NHRPH is verheugd over deze initiatieven.

De NHRPH heeft vastgesteld dat de Ministerraad op 24 maart 2023 een voorontwerp van wet tot verankering van het aannemen van een [vijfjaarlijks federaal plan voor armoedebestrijding](#) heeft goedgekeurd. Het ontwerp, dat kadert in de ambitie van de regering om een duurzaam

armoedebeleid wettelijk te verankeren, voorziet in de verplichte aanneming door de regering van een federaal armoedebestrijdingsplan in het eerste jaar van elke nieuwe legislatuur.

De NHRPH vraagt om hetzelfde te doen voor een federaal plan handicap. Dit moet worden gedefinieerd aan het begin van de legislatuur.

XX. Niets over ons zonder ons

Het is belangrijk dat de betrokken adviesraden voor personen met een handicap, zij het op federaal dan wel op regionaal niveau, voldoende snel betrokken worden bij besluitvormingsprocessen, opdat hun bijdrage nog enige impact zou kunnen hebben op de uiteindelijke uitkomst. De plicht adviesraden te betrekken vloeit overigens voort uit art. 4 (3) UNCRPD.

Concreet vraagt de NHRPH om in een vroeg stadium van het politieke besluitvormingsproces geraadpleegd te worden. Wanneer een advies niet wordt opgevolgd, moeten de redenen verklaard worden.